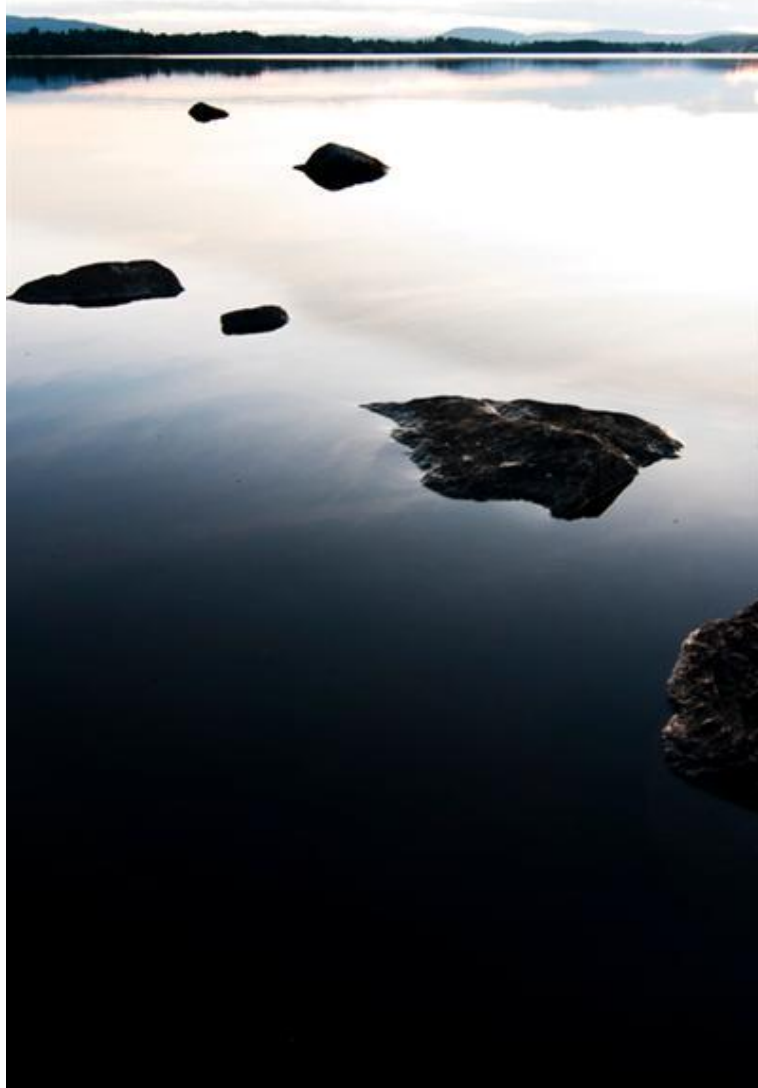

GULLSPÅNGS KOMMUNS FOLKHÄLSORÅD

Verksamhetsplan 2011

GULLSPÅNGS
KOMMUN

VÄSTRA
GÖTALANDSREGIONEN

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

INLEDNING	3
FOLKHÄLSA	3
FOLKHÄLSOARBETE I GULLSPÅNGS KOMMUN	3
FOLKHÄLSORÅDET	5
FOLKHÄLSORÅDETS UPPGIFT	5
BEREDNINGSGRUPPENS UPPGIFT	5
DELAKTIGHET OCH INFLYTANDE I SAMHÄLLET.....	6
BROTTSFÖREBYGGANDE ARBETE I GULLSPÅNGS KOMMUN.....	6
FAMILJECENTRUM	6
SAMVERKAN STUDIEFÖRBUND.....	6
FÖRENINGSSAMVERKAN	7
EUROPEISKA FRIVILLIGÄRET	7
KULTURUTVECKLING	7
SENIORGEMENSKAP	7
TINNITUS FÖREBYGGANDE ARBETE I GULLSPÅNGS KOMMUN	8
LÅNGSIKTIG FOLKHÄLSOPLAN	8
FYSISK AKTIVITET.....	9
HÄLSOSLINGOR.....	9
RÖRELSEGLÄDJE OCH FYSISK AKTIVITET	9
PROJEKT IDROTTSSAMORDNARE.....	9
TOBAK, ALKOHOL, NARKOTIKA, DOPNING OCH SPEL	10
ANTIRÖK- OCH SNUSKORT	10
ARBETE MOT LANGNING AV ALKOHOL TILL MINDERÅRIGA.....	10
FÖRÄLDRAUTBILDNING ÖPP, ÖREBRO PREVENTIONSPROGRAM	10
INTERNT HÄLSORÅD	11
ÖVRIGT UTVECKLINGSARBETE.....	12
FOKUSOMRÅDE	12
”STIMULANSMEDEL”	12
FOLKHÄLSOARBETE PÅ KOMMUNENS HEMSIDA.....	12
HJÄRTSTARTARE.....	12
FÖREBYGGANDE ARBETE MOT VÅLD I NÄRA RELATIONER	12
PSYKISK HÄLSA – FÖREBYGGA SUICID	13
BUDGET.....	14
<i>Intäkter</i>	14
<i>Utgifter</i>	14

Inledning

I denna verksamhetsplan beskrivs hur folkhälsoarbetet i Gullspångs kommun är planerat att bedrivas under 2011. Planen avser gälla för aktörer i kommunen som bedriver folkhälsoarbete i samverkan med folkhälsorådet och ska vara ett stöd och målriktning i detta arbete.

Planen avser inte att tillskriva sig folkhälsoarbete, utan belyser utvecklingsarbetet inom området. Det ”osynliga folkhälsoarbetet” såsom att bygga koalitioner, förankra idéer och arbetsstrategier, samt att mobilisera resurser lyfts inte fram i denna plan men pågår i många fall under längre tid innan det leder till konkret verksamhet, vilket ofta är en nödvändighet för långsiktigt hälsofrämjande arbete.

Folkhälsa

Folkhälsa avser det allmänna hälsotillståndet och hälsans utveckling i hela eller delar av befolkningen samt dess fördelning bland olika grupper eller geografiska områden. Arv, kön, ålder, livsvillkor, miljöer, produkter och levnadsvanor är exempel på faktorer som påverkar människors hälsa. Genom politiska beslut är det möjligt att påverka flertalet av dessa faktorer, tillsammans med ett systematiskt sjukdomsförebyggande- och hälsofrämjande arbete. Folkhälsopolitiken ska fokusera på att motverka orsakerna till ohälsa och att stärka faktorer som främjar god hälsa, samt förbättra människors möjligheter och motivation att själva ta större ansvar för sin hälsa.

Ett av de viktigaste värdena i livet är att ha en god hälsa. Människor som har goda utbildningsmöjligheter, meningsfull sysselsättning och en rik fritid – i ett samhälle byggt på framtidstro, delaktighet, och kreativitet – mår bra. Befolkningens välfärd, invånare som trivs och är friska är sannolikt en av de främsta förutsättningarna för en kommuns utveckling och tillväxt.

Folkhälsorådet i Gullspångs kommun har till uppgift att utveckla och samordna det tvärssektoriella folkhälsoarbetet i kommunen. Folkhälsofrågorna berör alla samhällssektorer och alla nivåer i samhället. Ett framgångsrikt folkhälsoarbete, med utgångspunkt att stärka människor att göra hälsofrämjande val kräver samverkan och samarbete mellan kommunens olika verksamheter, primärvården, myndigheter, organisationer och medborgare.

Folkhälsoarbete i Gullspångs kommun

Folkhälsoarbetet är ett långsiktigt arbete och en ständigt pågående process. Hälsoläget i kommunen presenteras årligen genom ett behovsunderlag som ligger till grund för folkhälsorådets verksamhetsplanering och prioriteringar. Därefter följs folkhälsoarbetet årligen upp genom en verksamhetsberättelse.

Sveriges riksdag har antagit ett övergripande nationellt folkhälsomål ”Att skapa samhällseliga förutsättningar för en god hälsa på lika villkor för hela befolkningen”, med elva målområden. Målområdena omfattar de bestämningsfaktorer som har störst betydelse för folkhälsan, dvs. faktorer i samhällsorganisationen som bidrar till hälsa och ohälsa och därmed påverkar människors livsvillkor och levnadsvanor.

Folkhälsorådets verksamhetsplan för 2011 utgår från det nationella folkhälsomålet och folkhälsorådet har valt att prioritera tre av de elva målområdena.

- **Delaktighet och inflytande i samhället**
- Ekonomiska och sociala förutsättningar
- Barns och ungas uppväxtvillkor
- Hälsa i arbetslivet
- Miljöer och produkter
- Hälsöfrämjande hälso- och sjukvård
- Skydd mot smittspridning
- Sexualitet och reproduktiv hälsa
- **Fysisk aktivitet**
- Matvanor och livsmedel
- **Tobak, alkohol, narkotika, dopning och spel**

Folkhälsorådet i Gullspångs kommun har beslutat att rikta det lokala folkhälsoarbetet till de tre prioriterade målområdena: *Delaktighet och inflytande i samhället*, *Fysisk aktivitet*, samt *Tobak, alkohol, narkotika, dopning och spel*. Prioriterade målgrupper är barn och ungdomar 0-18 år. Dessutom är förhoppningen att utöka arbetsstrategierna riktade mot åldersgruppen 60 år och äldre.

Liksom tidigare år är det budgeterat för s.k. stimulanspengar, en liten pott pengar som ger organisationer, näringslivet, ideella sektorn, och kommunal- och primärvårdsverksamheter, möjlighet att söka medel eller få anslag till projekt/arbeten som skapar engagemang i folkhälsoarbetet. Beviljade ansökningar skall bygga på arbeten relaterade till ett eller flera av folkhälsorådets tre prioriterade målområden.

Avtalet mellan Gullspångs kommun och Västra Götalands regionen innebär att kommunen och regionen avsätter lika mycket för det kommunala folkhälsoarbetet, dvs. 10 kr/invånare, vilket ger en sammanlagd budget på 114 000 kr.

Denna verksamhetsplan antogs av Folkhälsorådet i Gullspångs kommuns den 26 oktober 2010.

Folkhälsorådet

Folkhälsorådet är ett samverkansorgan mellan Gullspångs kommun och Västra Götalandsregionen i syfte att initiera, utveckla och samordna resurser för förebyggande och hälsofrämjande arbete.

Folkhälsorådets uppgift

- Kartlägga och analysera hälsoläget i kommunen.
- Verka för att konsekvenserna för folkhälsa belyses i såväl planering som beslutsprocess inom samtliga nämnders/utskotts ansvarsområde.
- Skapa möjligheter för att genomföra praktiskt folkhälsoarbete.
- Koordinera och utveckla tvärsektoriellt folkhälsoarbete.
- Årligen upprätta verksamhetsplan med budget.
- Årligen avge verksamhetsberättelse.

Beredningsgruppens uppgift

Beredningsgruppen bereder ärenden till folkhälsorådet som kallas till möte minst fem gånger per år, samt ansvarar för handläggning av löpande folkhälsoärenden.

Delaktighet och inflytande i samhället

Delaktighet och inflytande i samhället är en av de mest grundläggande förutsättningarna för folkhälsan. Det är viktigt för den enskilde individen att se ett sammanhang, känna makt över sitt liv och att kunna påverka sin livssituation.

Brottsförebyggande arbete i Gullspåns kommun

Det lokala brottsförebyggande arbetet i Gullspåns kommun syftar till att öka trygghet och säkerhet hos kommuninvånarna.

Verksamhetsaktivitet:

Att utveckla det lokala brottsförebyggande arbetet. Att årligen uppdatera och följa upp samverkansavtalet mellan kommunen och Polisen, samt utarbeta handlings- och åtagandeplaner tillsammans med berörda samverkanspartners.

Samverkan:

Säkerhetssamordnare, Polis, Nattvandrare, Socialtjänstförvaltningen, Barn- och utbildningsförvaltningen, Folkhälsoplanerare, Handel- och näringsliv, m.fl.

Familjecentrum

Familjecentrumet är en viktig del av kommunens och primärvårdens satsning för barn och ungdomars hälsa. En god hälsoutveckling bygger på att den kommer alla till del, samtidigt som tidiga insatser ger störst hälsoeffekt. Familjecentrumets breda generella ansats skapar goda förutsättningar för just detta.

Verksamhetsaktivitet:

Att skapa en hållbar utveckling för Familjecentrumet.

Samverkan:

Folkhälsoplaneraren, styrgruppen för Familjecentrumet.

Samverkan Studieförbund

Under flertal år har föreläsningsserien Livsstil och Hälsa arrangerats i samarbete mellan samtliga studieförbund, SISU och kommunerna och Folkhälsoråden i Töreboda, Mariestad och Gullspåns kommun. Under de kommande åren är förhoppningen att utveckla samverkan med studieförbunden och ideella sektorn, med syftet är att stimulera invånarna till deltagande i kulturella aktiviteter, lokala aktiviteter och öka delaktigheten i lokala samhället.

Verksamhetsaktivitet:

Att utveckla samverkansstrategier med studieförbunden genom ett rådslag

Samverkan:

Folkhälsoråden i Mariestad, Töreboda och Gullspåns kommun och Studieförbunden Studieförbundet, Sensus, NBV, Bilda, Medborgarskolan, ABF och Vuxenskolan, samt SISU.

Föreningssamverkan

Oberoende av ålder ska Gullspångs kommun vara en kommun där invånarna ges möjlighet till social samvaro och upplever sig ha en meningsfull fritid. Genom att arbeta för att lyfta fram olika föreningar och deras aktiviteter är förhoppningen att det ökar möjligheten för kommuninvånarna att vara aktiva inom föreningslivet, delta i cirkelutbildningar m.m.

Verksamhetsaktivitet:

Att verka för en utveckling och ökad tillgänglighet av Gullspångs kommuns ideella sektor, samt att stödja Idrottssamordnarprojektet.

Samverkan:

Folkhälsoplaneraren, ideella föreningar, studieförbund, m.fl.

Europeiska frivilligåret

EU-kommissionen har utlyst 2011 till det Europeiska Frivilligåret, för främjande av aktivt medborgarskap. I Sverige är 51 % av befolkningen ideellt engagerade och svenskarna lägger i snitt 14 timmar/månad på ideellt arbete. I Europa är över 100 miljoner människor ideellt engagerade, vilket utgör en viktig del av det demokratiska livet i Europa.

Verksamhetsaktivitet:

Lyfta fram lokala frivilligarbetare och ideella organisationer och föreningar. Att uppmuntra, stödja och synliggöra våra lokala frivilligarbetare i kommunen.

Samverkan:

Studieförbund, föreningar och ideella organisationer m.fl.

Kulturutveckling

Det finns många främjande aspekter i en kulturutveckling i kommunen och att tillgängligheten till kulturen utvecklas och utökas, i synnerhet för åldersgruppen tonåringar.

Verksamhetsaktivitet:

Att verka för kulturutveckling och ökad kulturtillgänglighet i kommunen

Samverkan:

Lokala kulturaktörer, Folkhälsoplaneraren, kommunala förvaltningar m.fl.

Seniorgemenskap

Andelen äldre i befolkningen har ökat markant de senaste åren och det blir allt viktigare med insatser för att bibehålla och utveckla en god hälsa för denna målgrupp. Därför är insatser som leder till minskad isolering, ensamhet och otrygghet särskilt viktiga liksom möjlighet till ökad delaktighet i förenings- och kursverksamhet.

Verksamhetsaktivitet:

Att under året arrangera temaeftermiddag för pensionärerna i kommunen på temat äldres hälsa. Att under året arrangera en bioeftermiddag för pensionärerna i kommunen. Att genom samverkan med berörda parter arbeta för att hitta strategier för insatser riktade till målgruppen 60 år och äldre.

Samverkan:

Gruppen för äldres hälsa.

Tinnitus förebyggande arbete i Gullspångs kommun

För att minska risken med tilltagande hörselskador bland barn och ungdomar har en policy och ett handlingsprogram, för minskat buller i Gullspångs kommun, tagits fram.

Verksamhetsaktivitet:

Att det förebyggande arbetet fortskrider så som det angivits i programmet.

Samverkan:

Miljö- och byggnadsförvaltningen, Barn- och utbildningsförvaltningen, Tekniska förvaltningen, Folkhälsoplaneraren

Långsiktig Folkhälsoplan

Planering av folkhälsoarbete bör vara långsiktigt och väl förankrat i kommunen. Att se effekter av det hälsofrämjande arbetet kan ta flera år, beroende på aktivitet och mål. Genom att ta fram en folkhälsoplan som sträcker sig några år framåt synliggörs folkhälsorådets strävan, mål och visioner med det kommunala folkhälsoarbetet. Förhoppningen är även att dessa ska stämma överens med andra verksamheter i kommunen, vilket kan möjliggöra effektivare samverkan och tydligare fokuseringar.

Verksamhetsaktivitet:

Att ta fram en folkhälsoplan som sträcker sig över åren 2011-2014

Samverkan:

Kommunala förvaltningar, kommuninvånare, ideella sektorn, Folkhälsorådet m.fl.

Fysisk aktivitet

Fysisk aktivitet kan verka förebyggande och främjande på många olika sätt för människan och är således ett viktigt målområde att arbeta med.

Hälsoslingor

Förhoppningen är att kunna anordna Hälsoslingor i en eller flera av kommundelarna på ca 3-5 km i vackra miljöer med markerade promenadstråk. Strävan är att slingorna ska vara anpassade så att de är tillgängliga för alla.

Verksamhetsaktivitet:

Att starta upp ”hälsoslingor” i kommunen, samt följa upp och utvärdera hur de som finns fungerar

Samverkan:

Tekniska förvaltningen, Folkhälsoplaneraren, lokala aktörer

Rörelseglädje och Fysisk aktivitet

Regelbunden fysisk aktivitet är förknippad med en rad positiva hälsoeffekter. Ett långsiktigt arbete för att öka den fysiska aktiviteten bland grupper som idag inte når upp till rekommenderad ”dos” fysisk aktivitet är därför ett prioriterat område.

Verksamhetsaktivitet:

Projektet ”Trampa och Gå – Ställ bilen och cykla eller gå istället”, Delta i nationella uppmärksamhetsveckan kring kost och fysisk aktivitet ”Ett friskare Sverige 2011”, veckan genomförs 9 – 15 maj, Skapa förutsättningar för fysisk aktivitet genom samverkan med föreningar, att stötta Idrottssamordnarprojektet samt stödja utvecklingen av miljöer som stimulerar till rörelse och fysisk aktivitet.

Samverkan:

Folkhälsorådet i samverkan med kommunala förvaltningar, föreningar m.fl.

Projektet ”Trampa och gå” genomförs i samverkan med Agenda 21, Energi- och klimatrådgivningen, Tekniska förvaltningen i Mariestad, Töreboda och Gullspångs kommuner.

Projekt Idrottssamordnare

Sju idrottsföreningar har i samverkan med skolan och Folkhälsorådet i Gullspångs kommun sökt, och blivit beviljade, medel genom Idrottslyftet för att kunna projektanställa Idrottssamordnare i kommunen. Idrottssamordnaren ska bl.a. samordna de olika föreningarnas aktiviteter, planera för och leda grundläggande rörelseträning och rastaktiviteter, samt främja elevernas rörelseglädje.

Verksamhetsaktivitet:

Att elever årskurs F-9 i Gullspångs kommun ska få prova på deltagande föreningars idrotter under organiserade former under höst- och vårtermin 2010/2011

Samverkan:

Gullspångs IF, Gullspångs Tennisklubb, Hova IF, Misogi Aikido, OK Amne, Otterbäckens bandyklubb, Ribbingsfors Golfklubb, barn- och utbildningsförvaltningen samt Folkhälsorådet.

Tobak, alkohol, narkotika, dopning och spel

Minderåriga skall avstå från droger. Under graviditeten, i trafiken och i arbetslivet skall ingen alkohol förekomma. Kommuninvånarna skall ha ett sunt förhållningssätt till spel.

Antirök- och snuskort

Alla elever i årskurserna 6 – 9 erbjuds ett antirök- och snuskort, en satsning för att minska risken för tobaksdebut i skolåldern. Genom att ta emot kortet förbinder sig eleven att vara tobaksfri och kan i gengäld vara med i ett antal utlottningar med fina priser.

Verksamhetsaktivitet:

Att eleverna i årskurs 6 – 9 innehar ett antirök- och snuskort och avstår tobaksbruk.

Samverkan:

Skolhälsovården, Barn- och utbildningsförvaltningen och folkhälsoplaneraren

Arbete mot langning av alkohol till minderåriga

Alkoholdebuten för ungdomar går allt längre ned i åldrarna och tillgängligheten till alkohol har ökat. Sedan 2007 samarbetar Folkhälsoenheten och Polisen i Skaraborg med syfte att minska missbruket av alkohol bland unga, öka kunskapen om alkoholens konsekvenser, visa på polisens möjligheter att ingripa då minderåriga är berusade eller bär på alkohol samt ingripa mot de som langar.

Verksamhetsaktivitet:

Att fortsätta kraftsamlingen mot langning av alkohol till minderåriga

Samverkan:

Folkhälsoenheten och Polisen i Skaraborg, samt lokala aktörer.

Föräldrautbildning ÖPP, Örebro PreventionsProgram

ÖPP är en föräldrautbildning som handlar om att skapa nätverk föräldrar emellan och att genom gemensamma överenskommelser stödja varandra i föräldrarollen, klargöra den egna inställningen till berusningsdrickande och att samtala med barnen kring frågan. Strävan är också att höja åldern för ungdomars alkoholdebut och förändra deras sätt att använda alkohol. Upplägget bygger på att utbildade personer inom ÖPP (personal från socialtjänsten och elevhälsan) deltar på föräldramöten som hålls på Gullstensskolan Äldre. Folkhälsorådet bistår med statistikuppgifter inom ämnet och stöttar ÖPP-utbildningar.

Verksamhetsaktivitet:

Att stötta att fler utbildar sig inom ÖPP. I mån av utbildningsmöjligheter är förhoppningen att föräldramöten på Gullstensskolan Äldre besöks av utbildade ÖPP-instruktörer och att samtliga föräldrar får skriftlig information om det som tagits upp på föräldramötet.

Samverkan:

Socialförvaltningen, Elevhälsan, skolan och folkhälsoplaneraren.

Internt Hälsoråd

I Hälsa- och sjukvårdsnämndens beställning framgår ett uttalat önskemål att samverkan mellan primärvård, folktandvård och det lokala folkhälsoarbetet ska stärkas och utvecklas.

Verksamhetsaktivitet:

Informationssatsningar kring livsstilsfrågor riktade till allmänheten, samordna lokal uppmärksamhetsvecka kring kost och fysisk aktivitet i enlighet med FHI:s ”Ett friskare Sverige 2011”

Samverkan:

Folkhälsoplaneraren, Vårdcentralen, Folktandvården.

Övrigt utvecklingsarbete

Fokusområde

Det kommunövergripande fokusområde som samtliga kommuner i Skaraborg gemensamt ska arbeta med under 2011, enligt gällande avtal mellan kommunerna och Västra Götalandsregionen, är *Barn och ungdomars psykiska hälsa*. Folkhälsorådet avsätter en krona per invånare till arbete med ett gemensamt fokusområde som övriga kommuner i Skaraborg. Med ett medvetet och kraftfullt samarbete kring prioriterade fokusområden (områden eller befolkningsgrupp) avser kommunerna och hälso- och sjukvårdsnämnderna att ytterligare förstärka och utveckla samarbetet inom folkhälsoområdet.

Verksamhetsaktivitet:

Att tillsammans med övriga folkhälsoråd i Skaraborg och Folkhälsoenheten Skaraborg samverka kring en gemensam konferens i Skaraborg på temat psykisk hälsa för att öka kunskapen i vad som skapar förutsättningar för en god psykisk hälsa.

Samverkan:

Folkhälsoråden i kommunerna i Skaraborg och Västra Götalandsregionen

”Stimulansmedel”

För att uppmuntra projekt eller arbete som stärker, stödjer och skapar engagemang i folkhälsoarbetet finns stimulansmedel avsatta. Avsikten med medlen är att ge utrymme för folkhälsoarbete som ligger utanför ordinarie verksamhet eller som kan förstärka densamma.

Verksamhetsaktivitet:

Ge organisationer, näringslivet, ideella sektorn, och kommunal- och primärvårdsverksamheter, möjlighet att söka medel till projekt/arbeten som skapar engagemang i folkhälsoarbetet. Beviljade ansökningar skall relatera till ett eller flera av folkhälsorådets tre prioriterade målområden.

Folkhälsoarbete på kommunens hemsida

På kommunens hemsida skall det finnas information om det lokala folkhälsoarbetet

Verksamhetsaktivitet:

Att arbeta för att hålla folkhälsans sida på kommunens hemsida uppdaterad.

Hjärtstartare

Varje år drabbas fler än 15 000 personer i Sverige av plötsligt hjärtstopp. I fler än 10 000 av fallen inträffar katastrofen utanför sjukhusets väggar. En hjärtstartare som finns lättillgänglig i kommunen skulle kunna rädda liv och innebära ökad trygghet för kommuninvånarna.

Verksamhetsaktivitet:

Att köpa in hjärtstartare som ska finnas tillgänglig på lokala ICA-affären.

Samverkan:

Folkhälsoplaneraren, ICA-affärerna, lokala företagarföreningarna.

Förebyggande arbete mot våld i nära relationer

Våld i nära relationer är ett brott, ett socialt problem, ett folkhälsoproblem och ett jämställdhetsproblem. Våldet drabbar och påverkar många i vårt samhälle

Verksamhetsaktivitet:

Medvetandegöra problematiken och förekomsten av våld i nära relationer. Verka för att alla samverkanspartners ska se över sin egen organisation/verksamhet samt reflektera över problemet och fundera kring åtgärder och förebyggande strategier i det förebyggande arbetet mot våld i nära relationer

Samverkan:

Brottsförebyggande samverkanspartners, kommunala förvaltningar, primärvård, polisen, folkhälsorådet m.fl.

Psykisk hälsa – förebygga suicid

Arbete med psykisk hälsa att förebygga suicid påbörjades 2009. Under 2010 har en gemensam arbetsgrupp för Mariestad, Töreboda och Gullspångs kommuner startat. Syftet är att skapa medvetenhet hos olika yrkesgrupper för att kunna upptäcka tidiga signaler på psykisk ohälsa och suicid, detta genom att erbjuda utbildningsdagar inom metoden psykisk livräddning.

Verksamhetsaktivitet:

Att arbeta för att öka förståelsen och kunskapen kring psykisk ohälsa och suicid, i första hand för personal som möter barn och ungdomar.

Samverkan:

Töreboda, Mariestad och Gullspångs kommuner i samverkan utifrån den gemensamma arbetsgruppen mot psykisk ohälsa och suicid.

Budget

Folkhälsorådets budget samfinansieras av Gullspångs kommun och Västra Götalandsregionen hälso- och sjukvårdsnämnd Östra Skaraborg, där regionen och kommunen vardera avsätter tio kronor per invånare för lokalt folkhälsoarbete.

Intäkter

Gullspångs kommun	57.000 kr
Lokala Hälso- och sjukvårdsnämnd Östra Skaraborg	57.000 kr
Summa:	114.000 kr

Utgifter

Delaktighet och inflytande	32.500 kr
Fysisk aktivitet	14.000 kr
Tobak, alkohol, narkotika, dopning och spel	21.000 kr
Övrigt utvecklingsarbete	46.500 kr
Summa:	114.000 kr

Omfördelning av resurser mellan de olika budgetområdena kan komma att ske under verksamhetsåret, beroende på behov.